

Täysistunto

Tiistai 12.12.2023 klo 11.59—13.13

11. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Sotilasosaston asettaminen korkeaan valmiuteen osana Ranskan, Belgian ja Suomen muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa 1.1.–30.6.2024

Valtioneuvoston selonteko VNS 2/2023 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 6/2023 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Nyt päätetään ulkoasiainvaliokunnan mietinnön UaVM 6/2023 vp pohjalta kannanotosta selonteon johdosta.

Keskustelu alkaa ulkoasiainvaliokunnan varapuheenjohtajan Sofia Vikmanin esittelypuheenvuorolla. Ryhmäpuheenvuorokierrosta ei ole. — Edustaja Vikman, olkaa hyvä.

Keskustelu

12.31 **Sofia Vikman kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! [Hälinää — Puhemies koputtaa] Esittelen ulkoasiainvaliokunnan yksimielisen mietinnön koskien valtioneuvoston selontekoa eduskunnalle sotilasosaston asettamisesta korkeaan valmiuteen osana Ranskan, Belgian ja Suomen muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa 1.1.—30.6.2024. [Hälinää]

Puhemies Jussi Halla-aho: Odotatteko hetken, edustaja Vikman. — Pyytäisin edustajia käymään muut keskustelut salin ulkopuolella. — Olkaa hyvä, edustaja Vikman.

Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle asiassa selonteon sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain mukaisesti. Ulkoasiainvaliokunta hyväksyi käsittelyn pohjana olevan mietinnön yksimielisesti. Puolustusvaliokunta antoi lisäksi ulkoasiainvaliokunnalle lausunnon asiassa.

Selonteossa kuvattiin sitä, millä panoksella Suomen on tarkoitus osallistua Ranskan johtamaan taisteluosastoon: Kokonaisvahvuus on 30 sotilasta. Kansalliset kustannukset Suomen osallistumisesta tulevaan EU:n taisteluosaston valmiusvuoroon, 7,5 miljoonaa euroa, katetaan sotilaalliseen kriisinhallintaan osoitetuista määrärahoista. Ulkoasiainvaliokunta piti hyvinä asiantuntijoilta saamiaan tietoja siitä, että kansallista toimintamallia EU:n taisteluosaston valmiusvuoroihin osallistumisen osalta on kehitetty ja kevennetty saatujen kokemusten perusteella. Tämä näkyy myös osaston perustamiskustannuksissa.

Arvoisa puhemies! Euroopan unionin taisteluosastot on perustettu EU:n sotilaallisen kriisinhallinnan nopean toiminnan työkaluksi. Niiden paikka EU:n kriisinhallinnan keinovalikoimassa ja sotilaallisten valmiuksien kehittämisessä on vakiintunut. Niitä ei kuiten-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2023 vp

kaan ole kertaakaan käytetty taisteluosastoille tarkoitettussa ensisijaisessa tehtävässään eli kriisinhallinnassa. Esteinä ovat olleet erityisesti taloudellisen taakanjaon kysymykset sekä kysymys valmiusvuorossa olevan taisteluosaston sopivuudesta juuri senhetkisiin kriisinhallintatehtäviin.

Ulkoasiainvaliokunta keskustelikin selontekoa käsitellessään taisteluosastojen käyttöön liittyvistä esteistä ja piti tärkeänä sitä, että Suomi tukee myös jatkossa taisteluosastojen käytettävyyden lisäämiseen tähtääviä uudistuksia. Niin kauan kuin osastojen rahoitus on pääosin kulloinkin valmiusvuorossa olevien jäsenmaiden vastuulla, ei tietenkään suurilla osastoilla taisteluosastoihin osallistuvilla mailla välttämättä ole jatkossakaan haluja käyttää niitä kriisitilanteissa. Ratkaisun etsimistä käytettävyyden ongelmaan on syytä kiirehtiä. Mikäli käytettävyyteen liittyviä ongelmia ei saada ratkaistua, saattaa valmiusvuorojen täyttö hiljalleen vaikeutua. EU myös kehittää nopean toiminnan kykyjään vuoteen 2025 mennessä. Olisi hyvä, että EU ratkaisisi rahoituskysymyksensä ennen kuin rakennetaan uusia kyvykkyyksiä, jotka toteutuessaan kohtaisivat samat perusongelmat.

Taistelukonseptin haasteista huolimatta ulkoasiainvaliokunta piti kuitenkin Suomen osallistumista EU:n taisteluosastojen valmiusvuoroihin perusteltuna. Valiokunnan arvion mukaan Suomen Nato-jäsenyys ei poista tarvetta kehittää EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Valiokunnan näkemyksen mukaan on kuitenkin tärkeää, ettei päällekkäisyyksiä muodosteta. Taisteluosastot ovat osa EU:n kriisinhallinnan kokonaisvaltaista ja laajaa keinovalikoimaa, siviilikriisinhallinta mukaan lukien. Päätös taisteluosastojen käytöstä tehdään EU:ssa yksimielisesti, ja Suomessa luonnollisesti myös eduskunta kytkeytyy mukaan päätöksentekoprosessiin.

Arvoisa puhemies! Selonteosta ilmeni myös, että Suomen kokemukset osallistumisesta EU:n taisteluosastoihin ovat olleet myönteisiä. Taisteluosastojen merkitystä Suomen kriisinhallintavalmiuksien ja Puolustusvoimien suorituskykyjen kehittämisessä ja ylläpitämisessä korostetaan selonteossa. Valiokunta piti myös arvokkaana Ranskan kanssa tehtävää yhteistyötä tässä taisteluosastossa.

Näillä huomioiden, arvoisa puhemies, ulkoasiainvaliokunta puoltaa sotilasosaston asettamista korkeaan valmiuteen osana Ranskan, Belgian ja Suomen muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa mainitulla ajanjaksolla.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kaleva, olkaa hyvä.

12.37 Atte Kaleva kok: Arvoisa puhemies! Suomen liittyminen puolustusliitto Naton jäseneksi on historiallinen ulko- ja turvallisuuspoliittinen ratkaisu, joka tulee lähivuosina vaatimaan sekä meidän päättäjien että suomalaisten sotilaiden huomiota. Nato-jäsenyys on keskeisin viitekehys sotilaidemme kansainvälisessä toiminnassa. Tästä huolimatta on tärkeää, että emme unohda aiempia hyväksi havaittuja ja tuttuja toimintatapoja. Sellaisia ovat vaikkapa nyt käsitellyssä oleva EU:n nopean toiminnan taisteluosastoon osallistuminen ja kansainväliset kriisinhallintaoperaatiot mutta myös usein vähemmälle huomiolle jäävät pienemmät operaatiot, esimerkiksi sotilastarkkailutehtävät.

Osallistuminen monikansallisiin operaatioihin on tarpeen ensisijaisesti Suomen turvallisuuden kannalta. Kansainvälisissä operaatioissa opitaan uutta, syvennetään yhteisen toiminnan valmiuksia ja hankitaan oman maamme turvaamisen kannalta tarpeellisia kokemuksia. Näitä ei useinkaan ole muualta saatavissa. Sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2023 vp

keinoin Suomi myös kantaa kansainvälistä vastuutaan ja kykenee edesauttamaan konfliktien hillintää ja ratkaisemista.

Arvoisa puhemies! Usein puhutaan lipun näyttämisen tarpeesta. Operaatioalueella onkin tarpeen näyttää kansainvälisen yhteisön, esimerkiksi YK:n, läsnäoloa. Suomen kannalta erityisen tärkeää kuitenkin on näyttää lippua siellä, missä operaatioista päätetään: New Yorkin ja Geneven karttapöydillä. Se tuottaa meille monenlaista hyötyä, joka koituu viime kädessä suomalaisten hyväksi.

Suomella on pitkä kokemus kansainvälisestä kriisinhallinnasta. Joskus operaatiot ovat onnistuneet paremmin ja joskus vähän huonommin. Kaikista on kuitenkin saatu oppia ja kokemusta, josta on meille itsellemme hyötyä. Selvää on, että operaatiot myös vaativat rahaa ja resursseja. Meidän on oltava jatkuvasti tarkkana siitä, että operaatiomme ovat kustannustehokkaita ja käytämme niihin sijoitetut varat mahdollisimman hyvin.

Suuressa kuvassa jää helposti huomaamatta, että olemme perinteisesti osallistuneet myös pieniin operaatioihin, kuten sotilastarkkailutehtäviin. Näiden pienten operaatioiden kautta pystytään usein saamaan aiemmin kuvaamiani hyötyjä, vaikka niiden kustannukset ovat olennaisesti pienempiä. Pienet operaatiot ovat usein jopa suhteessa kustannustehokkaampia kuin suuret perinteiset kontingenttioperaatiot.

Olen itse palvellut sotilastarkkailijana UNMOGIP-operaatiossa Kashmirin alueella. Toimimme siellä YK:n silminä ja korvina, mutta teimme myös arkista yhteistyötä eri osapuolten kanssa. Vastaavia tarkkailijaoperaatioita on käynnissä eri puolilla maailmaa, ja lisää ollaan perustamassa. Tässä suhteessa viesti YK:n päämajasta on hyvin selvä: sotilastarkkailijaoperaatioita ollaan lisäämässä. Kansainvälisen yhteisön läsnäolo ja huomio voi vaikuttaa merkittävästi siihen, miten konflikti kehittyy, ja parhaimmillaan se voi ratkaisevasti tukea haurasta rauhaa siellä, missä polku osapuolten omin toimin osoittautuu liian vaikeakulkuseksi.

Arvoisa puhemies! Suomalaisen sotilasosaston asettaminen korkeaan valmiuteen osana Ranskan ja Belgian muodostamaa taisteluosastoa on kannatettava toimi. Tämä toiminta tukee Naton piirissä tehtävää yhteistyötä, eikä ole sille vaihtoehtoinen. Erityisen tärkeää on, että osallistumme jatkossa myös pieniin ja hyvin kustannustehokkaisiin operaatioihin esimerkiksi sotilastarkkailijoita lähettämällä.

Nato-yhteistyö on toimintamme keskeinen painopiste, mutta myös muuta jo aiemmin tehtyä kansainvälistä yhteistyötä on syytä jatkaa. Toimintamuodot tukevat toisiaan eivätkä ole keskenään kilpailevia. Suomella on pitkät ja kunniakkaat perinteet sotilaallisessa ja siviilikriisinhallinnassa. Tästä on syytä pitää kiinni. Kansainväliseen yhteistyöhön osallistuminen on perusteltua monista syistä, mutta ennen muuta se hyödyttää meitä itseämme ja auttaa meitä tärkeimmässä tehtävässämme: Suomen ja suomalaisten turvallisuuden takaamisessa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Tuppurainen, olkaa hyvä.

12.41 Tytti Tuppurainen sd: Arvoisa herra puhemies! Itsenäisen Suomen historia — niin kuin monen muun pienen kansakunnan historia — on aika ajoin selviämiskamppailun historiaa. Pienet kansakunnat tarvitsevat tukea, ne tarvitsevat kumppaneita, ne tarvitsevat liittolaisia. Oman olemassaolonsa ja koko Euroopan puolesta nyt sotaa käyvä Ukraina tietää sen kipeästi. Ilman apua Ukrainalla on kovin vähän toivoa. Ja kun Suomi 84 vuotta sitten taisteli Neuvostoliiton hyökkäyksen torjuakseen, mekin ymmärsimme, että ilman apua hä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2023 vp

viäisimme. Maamme johto tiesi kansalaisia paremmin, että ”on turha oma voimamme vääryyden valtaa vastaan”. Myös silloinen Venäjän johto teki samanlaisen laskelman. Se hyväksyi välirauhan keväällä 1940 välttääkseen ajautumasta sotaan Ison-Britannian ja Ranskan kanssa.

No, Suomen turvallisuudelle on tänä vuonna laskettu uusi, vahva perusta, kun olemme liittyneet puolustusliitto Naton jäseniksi. Nato on sotilaalliselta suorituskyvyltään ylivoimainen mitä tahansa vihollista vastaan. Lisäksi sen käytännön toiminta, yhteiset esikunnat, yhteiset harjoitukset ja sopimukset joukkojen ja varusteiden sijoittamisesta merkitsevät, että sen valmius toimia on riittävä. Sen päättäväisyyttä ei ole koskaan kyseenalaistettu. Suomi luottaa Natoon. Suomi luottaa Yhdysvaltain tukeen ja Ison-Britannian tukeen. Meidän on kuitenkin pidettävä mielessä, että Euroopan unioni on ollut turvallisuutemme perusratkaisu jo kohta 30 vuotta. On meidän intressimme kaikin tavoin vahvistaa Euroopan unionin yhteistä puolustus- ja turvallisuuspolitiikkaa yhteisesti sovitun strategisen kompassin mukaisesti. Siksi meidän on myös pantava erityistä painoa osallistumiselle EU:n taisteluosastoon. Suomelle on välttämätöntä rakentaa oma turvallisuutemme monesta eri kerroksesta. Me tarvitsemme kaikki turvallisuusoptiot lunastaaksemme. Ytimessä on kansallinen puolustus. Liittoutumisemme perustuu sekä Natoon että Euroopan unioniin ja kahdenvälisiin suhteisiin.

Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston selonteossa mainitaan yhteisen taisteluosaston olevan Euroopan kriisinhallinnan väline nopean toiminnan kriisinhallinnassa. Sitä voidaan käyttää nopeasti eskaloituneisiin kriiseihin ja katastrofiavun antamiseen. Nämä ovat tärkeitä päämääriä, joiden saavuttamista varten meidän on taisteluosastojen toimintaa kehitettävä ja niiden työtä harjoiteltava. On silti erityisen aiheellista kiinnittää huomiota selonteossa mainittuun tavoitteeseen, jonka mukaan taisteluosastot ovat jäsenvaltioiden sotilaallisten suorituskykyjen ja yhteistyön kehittämisen väline. Niin, tätä me nyt tarvitsemme, sillä Eurooppa ei ole enää kriisien ja sotilaallisten uhkien sivustaseuraaja, muille tukea ja apua antava. Musertavaa sanoa, että todellinen uhka kohdistuu myös meihin. Euroopassa on sota.

Taisteluosaston valmiusvuoro ensi vuoden ensimmäisellä puoliskolla toteutetaan Suomen, Ranskan ja Belgian yhteistyönä, ja tämä on hyvä yhteistyön ryhmä. On toki totta, että julkilausutut arviot Euroopan turvallisuustilanteesta ovat enemmän yhdenmukaisia vaikkapa Suomen ja Liettuan tai Suomen ja Puolan kesken kuin vaikkapa Suomen ja Belgian tai Suomen ja Ranskan kesken. Mutta tämän ei pidä antaa väärää käsitystä. Ranska on jo ennen Venäjän täysimittaista hyökkäyssotaa suunnannut puolustuksen painopistettä kriisinhallinnasta myös täysimittaiseen valtioiden väliseen sotaan. Ja Ranskalla on strategista kykyä ja kyvykkyyttä, jollaista ei muilla EU-mailla ole. Se on ollut myös Ukrainan tuen tarpeen osalta hyvin selkeä. Ranska ja EU:n kotiseutuvaltio Belgia ovat siis oikeat kumppanit turvallisuus- ja puolustusyhteistyölle ja näiden sotilasosastojen korkeaan valmiuteen asettamiselle.

Arvoisa herra puhemies! Pidän arvokkaana sitä, että eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on tästä yksimielisesti päättänyt ja tukee valtioneuvoston esitystä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

12.45 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvä ulkoministeri! Kiitos ulkoasiainvaliokunnan varapuheenjohtaja Vikmanille hyvästä esittelystä ja itse asiassa koko

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2023 vp

valiokunnalle hyvästä työstä. Niin kuin tässä edustaja Tuppurainen kiitti, tämäkin esitys on ulkoasiainvaliokunnassa hoidettu yksimielisesti, laajalla yhteisymmärryksellä eteenpäin.

Sotilasosaston asettaminen korkeaan valmiuteen ensi vuoden ensimmäiselle puolikkaalle, niin että osallistumme tähän toimintaan, on tärkeä tehtävä, tärkeä osoitus siitä, että haluamme olla näissä mukana. Mutta tässä vieressäni kokenut edustajakollega Ben Zyskowitz kysyi, minkä takia tätä ei käytetty esimerkiksi silloin, kun Kabulista, Afganistanista, evakuoitiin väkeä. Tämähän on kysymys, joka on ollut esillä varmasti ulkoasiainvaliokunnassa, se on ollut esillä meillä puolustusvaliokunnassa, ja olemme lukuisat kerrat pyörittäneet sitä, miksi näitä sotilasosastoja ei ole käytetty tai ei ole löydetty tilanteita, missä niitä oltaisiin voitu käyttää. Tämä ei tarkoita sitä, että me toivoisimme, että olisi tilanteita, missä tarvitaan, mutta kun on ollut tilanteita, missä olisi tarvittu, ja meillä on joukot, joita voitaisiin käyttää, niin nyt EU ei pysty näissä päätöksiä tekemään.

Valiokunnan varapuheenjohtaja Vikman nosti esille yhden keskeisen kysymyksen, ja se on rahoitus. Nämähän rahoitetaan niin, että aina vastuuvuorossa olevat maat vastaavat joukoista, ja silloin tietysti päätöksenteko ei välttämättä ole niin suoraviivaista kuin se ehkä olisi silloin, jos näistä vastattaisiin yhteisvastuullisesti, koko Euroopan unioni yhdessä.

On varmasti muitakin kysymyksiä, joita taisteluosastojen käytettävyyden kohdalla voitaisiin harkita, ja kun ulkoministeri Valtonen on täällä paikalla, niin kysyisin teiltä: minkälaista keskustelua ulkoministereiden keskuudessa olette käyneet Euroopassa näiden sotilasosastojen käytön sujuvoittamisesta tai päätöksenteon sujuvoittamisesta tai yleensäkin käytettävyyden parantamisesta? Näistä on hyötyä meille näinkin tehtynä, mutta näistä voisi olla paljon enemmän hyötyä, jos näitä voitaisiin tarpeen tullen myös käyttää.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Valkonen, olkaa hyvä.

12.48 Ville Valkonen kok: Arvoisa puhemies! Alkaneessa kiristyneen geopoliittisen kilpailun ajassa tai jopa suoraan sanottuna alkaneessa toisessa kylmässä sodassa on elintärkeää, että EU vahvistaa kyvykkyyttään erityisesti lähialueillaan mutta myös toivottavasti tulevaisuudessa globaalisti. Meidän tulee unionina olla strateginen, autonominen toimija, jolla on laaja skaala omaa kyvykkyyttä. Sen lisäksi, että EU:n taisteluosasto toki tukee EU:n yhteisiä tavoitteita, taisteluosasto tukee myöskin meidän oman kotimaamme puolustuskyyä. Se antaa tietyille joukolle sotilaita mahdollisuuden harjoitteluun ja myöskin kansainvälisen yhteistoiminnan harjoitteluun. Meidän tuleekin kaikissa tilaisuuksissa, joissa on mahdollista, osallistua niin EU:n kuin muidenkin kansainvälisten organisaatioiden kyvykkyyden ylläpitoon ja kehittämiseen edelleen niin laadullisesti kuin määrällisesti.

Arvoisa puhemies! Suomi on vuosikymmeniä ollut muutenkin aktiivinen kansainvälisillä kentillä, muun muassa lukuisissa, lukuisissa rauhanturvaoperaatioissa, joissa on yhteensä palvellut tuhansia suomalaisia, ja näin tulee olla jatkossakin. Rauhan ja vakauden asia ympäri maailman on meidän kaikkien asia. Eräs näkökulma, joka ei saa unohtua missään tilanteissa, on kansainvälisten operaatioiden veteraanien riittävät palvelut ja tuki operaation päätyttyäkin. Jokaista, joka palvelee Suomea, vaikka se tapahtuisi maan rajojen ulkopuolella, on arvostettava, ja jokaisen, joka tällaiseen palvelukseen on osallistunut, täytyy olla 110-prosenttisen varma, että hänestä pidetään huolta myös palveluksen jälkeen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Harjanne, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2023 vp

12.50 Atte Harjanne vihr: Arvoisa puhemies! Kiitos mietinnön esittelystä. Mietintö on aivan asiaa. Nostaisin silti tässä yhteydessä sen, että tällä hetkellä Euroopan unionin yksiselitteisesti tärkeä sotilaallisen puolustusyhteistyön tavoite täytyy olla se, että Ukraina voittaa sodan Venäjää vastaan. Tämä ei ole nyt työkalu siihen, mutta on hyvä huomata, missä kontekstissa tätä keskustelua nyt käydään, ja on välttämätöntä saada EU:n teknis-taloudelliset lihakset tuottamaan riittävästi puolustustarviketta ukrainalaisten tueksi ja koulutusta.

No, tosiaan tämä taisteluosasto on luotu vähän toisenlaisena aikana ja tietysti toisenlaiseen tarpeeseen, mutta me nähdään nyt todella epävakaa globaalia kehitystä, jota ruokkii osaltaan se tapa, Ukrainan sota, ja selvästi eri puolilla tarkoituksella kylvetään tai erilaiset tahot näkevät aikansa koittaneen ravistella, horjuttaa, tehdä tällaisia, kylvää epävakautta, ja tällaisessa ajassa olisi aivan äärimmäisen tärkeitä, että tällainen työkalu oikeasti on käytettävissä. Mietinnön tekstissäkin todetaan, että selonteon perusteella tällä hetkellä ei ole käyty mitään keskusteluita, että tätä voitaisiin käyttää.

Kyllä korostaisin tässä, että kun näitä EU:n tämäläisyyksiä työkaluja oikeasti luodaan, niin ne eivät jäisi kuolleeksi kirjaimiksi, vaan me oikeasti tehtäisiin työtä sen eteen, että EU:lla on osana läntistä turvallisuusarkkitehtuuria sellaisia työkaluja, joita se voi aidosti käyttää nopeasti ja tehokkaasti vakauttaakseen ja puolustaakseen niitä arvoja, joita varten se koko unioni on olemassa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Zyskiewicz, olkaa hyvä.

12.52 Ben Zyskiewicz kok: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Tuppurainen puheenvuorossaan toi esiin laajemman kuvan Euroopan turvallisuuden tilanteesta. Tällöin on luonnollisesti puhuttava myös Ukrainasta. Kiitos edustaja Tuppuraiselle ja myös edustaja Harjanteelle heidän puheenvuoroistaan ja siitä, että muistivat pitää Ukrainaa tässäkin yhteydessä esillä.

On surullista ja suorastaan surkeata, että USA:ssa ja myös Euroopassa populistiset poliitikot ja myös sisäpoliittiset pelit näyttävät vaarantavan ja jarruttavan tukea Ukrainalle. On aivan upeata, että Suomessa hallitus ja käsittääkseni laajasti koko Suomen poliittinen kenttä ja myös kansalaismielipide ovat vahvasti Ukrainan tukena. Meidän tukemme ja apumme Ukrainalle eivät horju eivätkä ole horjumassa.

On käsittämätöntä, mikäli Euroopassa on maita, jotka eivät ymmärrä, mitä Euroopan turvallisuuden kannalta merkitsisi se, mikäli Venäjä kokisi Ukrainassa saavuttaneensa häikäilemättömällä sotilaallisen voiman käytöllä poliittisia tavoitteitaan, mikäli Venäjä katsoo, että tällaisella toiminnalla, jossa siis rikotaan kaikkia mahdollisia kansainvälisiä sopimuksia ja niiden keskeisimpiä periaatteita, hyökkäämällä naapurimaahan, voidaan saavuttaa oman maan ja sen imperialistisen ajattelutavan kannalta jotain etuja. On käsittämätöntä, mikäli ei ymmärretä sitä, minkälaisen uhan ja vaaran tämä muodostaa tulevaisuuden Euroopalle.

Mikäli Venäjä kokee jääneensä Ukrainan hyökkäyssodassaan jollain tavoin voitolle — meidän emme tiedä, mitkä ne Venäjän varsinaiset sodan päämäärät ovat, eikä niitä taida tietää Venäjä itsekään, mutta mikäli Venäjä kokee jääneensä tuossa sodassaan voitolle — se muodostaa uhan sille, että Venäjä joidenkin vuosien päästä haluaa tätä samaa keinoa käyttää jotain muuta naapurimaataan vastaan. Tällöin sodan uhka lepää ennen kaikkea niiden

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2023 vp

valtioiden yllä, jotka ovat Venäjän naapureita mutta eivät kuulu Natoon. Tällaista uutta sotaa Euroopassa emme missään nimessä halua tulevaisuudessa nähdä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kaleva, olkaa hyvä.

12.55 Atte Kaleva kok: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Zyskoviczille tästä erittäin hyvästä puheenvuorosta. Aivan samoin kuin edustaja Tuppurainen ja edustaja Harjanne täällä ovat pitäneet erittäin hyvät puheenvuorot ja korostaneet tätä Ukrainan tilannetta ja Venäjän oikeudetonta, brutaalia hyökkäyssotaa, jolla Venäjä pyrkii muuttamaan väkivalloin valtioiden rajoja Euroopassa, eli palataan sellaiseen, mistä me luultiin, että ollaan jo päästy pois. Nyt me ollaan takaisin siinä. Me ollaan uudessa tilanteessa, tai voidaan sanoa, että me ollaan uudelleen siinä tilanteessa.

Nämä EU:n taisteluosastot eivät tietenkään ole ratkaisu tällaiseen konventionaaliseen sodankäyntiin. Itse asiassa on aika harvoja sellaisia tilanteita, mihin tämä EU:n taisteluosasto konseptina olisi ratkaisu. Jos ajatellaan, että tässä kestää aika kauan siitä kun päätetään lähettää, eli on pitkä valmiusaika ennen kuin nämä joukot sitten lähtevät, ja sitten he ovat siellä tehtävässä hyvin lyhyen, rajoitetun ajan, mutta tuntuu, että nykyään tällaiset pienemmätkin tehtävät ovat sellaisia, että lähtövalmiuden pitää olla hyvin nopea ja siellä voidaan joutua olemaan melko pitkäkin aika, eikä välttämättä määrätty aika. Eli sinänsä tämä konsepti on ehkä hiukan hankala. Muistan, kun ensimmäisen kerran joukkoja lähetettiin tähän konseptiin, se innostus oli silloin aivan valtava meidän päässä. Nyt näyttää, että se on ehkä hiukan karissut.

Nyt kun ulkoministeri Valtonen on täällä, palaan vielä sotilastarkkailijaoperaatioihin, mistä puhuin äsken: Ulkoasiainvaliokunta oli tutustumismatkalla New Yorkissa ja Washingtonissa. Siellä keskustelimme muun muassa YK:n operaatioista vastaavan virkamiehen kanssa, ja hän sanoi, että näitä tarkkailijaoperaatioita selkeästi YK:lla tahtotila on lisätä. Suomi toimeenpanee tätä UNMEM-kurssia eli Military Experts on Mission -kurssia, jolla nimenomaan koulutetaan sotilastarkkailijoita. Mutta meidän suomalaisia tarkkailijoita lähetetään nykyään vain UNTSO-operaatioon, ja vaarana on, että tämä UNMEM-kurssi muuttuu UNTSO-vetoiseksi, niin kuin se jonkun verran jo on, ja vaarana on myös se, että me ei saada täyttä hyötyä näistä erittäin kustannustehokkaista pienistä operaatioista, joiden kustannukset Suomen valtiolle ovat siis aivan mitättömät verrattuna näihin isompiin kontingenttioperaatioihin, kun mukaan ei lähde aseita eikä materiaalia eikä varastokiertoa. Kysynkin ulkoministeriltä: onko suunnitelmassa, että Suomi lisäisi jatkossa osallistumistaan näihin pieniin ja kustannustehokkaisiin operaatioihin? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindberg, olkaa hyvä.

12.57 Jarmo Lindberg kok: Arvoisa puhemies! EU:n peruskirja ei mahdollista yhteisten varojen suuntaamista sotilaallisiin operaatioihin, ja siksi EU on ollut useita vuosia tässä asetelmassa, että taisteluosastoja, joita on muodostettu ja on asetettu valmiuteen, EU:n ulkosuhdehallinnon valmistelusta huolimatta EU:n yhteisellä ulkopoliittisella päätöksellä ei ole käytetty, koska ei ole löytynyt konsensusta eikä myöskään välttämättä sitten halukkuutta lopun perin tähän varsinaisen operaation nopeaan toteuttamiseen, koska kustannukset lankeavat ikään kuin satunnaisesti niille maille, jotka sattuvat sillä hetkellä olemaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2023 vp

valmiudessa. Tämä yhtälö siis kaikkina näinä vuosina ei lähtökohtaisesti tästä syystä ole toiminut.

Nyt Nato, joka oli ISAF-operaation ja RSM-operaation vetäjänä — enimmillään yli 100 000 sotilasta Afganistanissa — vetäytyi sieltä nopeasti pois, eikä tämäkään valtava kriisinhallintaoperaatio näyttäytynyt jälkikäteen sitten kovin onnistuneelta. Nyt Natolla on kädet täynnä tämän oman vastualueensa tehtävissä ja erityisesti panostamisessa alueen Itä-Euroopan maihin. Ei ole oletettavaa, että Nato tässä tilanteessa olisi rientämässä suuriin kriisinhallintaoperaatioihin.

EU:lla taas on uusi strateginen kompassi, jota voidaan kuvailla EU:n puolustusselonteoksi. Siinä on määritelty uudentyyppiset, entistä suuremmat 5 000 sotilaan valmiusosastot. Nyt täytyy sanoa, että kun katsotaan tätä työnjakoa Euroopassa, niin ehkä Ukrainan sota on entistä enemmän tuonut esille sen työnjaon, että Nato vastaa tästä kovasta turvallisuudesta ja EU:lla on laajempi tehtäväkuva, joka voi sisältää — ja näköjään tässä EU:n strategisessa kompassissa myös EU suunnittelee, että sisältää — mahdollisia kriisinhallintaoperaatioita ja entistä suurempia valmiusosastoja.

Nyt myös EU:n kannalta olisi tärkeää, että rakennetaan senkaltainen konsepti, että ne ovat toimintakykyisiä ja niiden käytöstä kyetään tekemään oikea-aikaisia päätöksiä, koska jos tämä tilanne tämän strategisen kompassinkin jälkeen jatkuisi samankaltaisena, että jäsenmaat kantavat itse kustannukset ja laittavat entistä suurempia osastoja valmiuteen eikä niitä edelleenkään käytetä, niin ei se nyt kyllä tässä tapauksessa sitä EU:n uskottavuutta kriisinhallintatoimijanaan lisää.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Vikman, olkaa hyvä.

13.01 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Kiitos edustajille, jotka ovat nostaneet täällä esiin Ukrainan tuen jatkumisen. Se on äärimmäisen tärkeää. Ukraina taistelee koko Euroopan turvallisuuden ja arvojemme puolesta. Tuen on siis jatkuttava. Aivan keskeistä on puolustusmateriaalituotannon tehostaminen merkittävästi. Se on ensinnäkin avain siihen, että Ukrainaa pystytään tukemaan, ja toisekseen Euroopan maiden kunkin itsensä täytyy kantaa entistä suurempaa vastuuta omasta puolustuksestaan ja omista suorituskyvyistään osana sitä, että tehdään yhteistyötä tai ollaan sotilasliitossa. Euroopan täytyy kantaa suurempaa vastuuta.

Arvoisa puhemies! Edustaja Heinonen ja monet muutkin ovat täällä viitanneet näiden joukkojen käytettävyyden ongelmiin, ja onkin tärkeää, että etsitään kiireellisesti ratkaisua käytettävyyden ongelmiin, koska jos käytettävyyteen liittyviä ongelmia, esimerkiksi tätä rahoituskysymystä keskeisenä, ei saada ratkaistua, saattaa tosiaan käydä niin, kuten edustaja Kalevakin viittasi, että into valmiusvuorojen täyttöön saattaa pikkuhiljaa hiipua, ja tosiasiaa silloin edelleen säilyy tilanne, että näiden taisteluosastojen käytettävyyden on se, mikä se on nyt ollut, eli niitä ei käytetä. Eli olisi hyvä kuulla ministeriltä, kun ulkoministeri täällä paikalla on, tietoja siitä, mikä on näkymä, ollaanko tähän saamassa ratkaisua.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Toveri, olkaa hyvä.

13.03 Pekka Toveri kok: Arvoisa puhemies! Täällä on pidetty sekä hallitus- että oppositiopuolueiden taholta oikein hyviä puheenvuoroja, joissa on tuettu tätä tehtyä päätöstä ja EU:n taisteluosastojen käytännön parantamista tulevaisuudessa. On myös mainittu Ukrai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2023 vp

na useampaan kertaan. Ja ehdottomasti, näinhän se on, meillä on akuutti kriisi Euroopassa, ja Ukrainaa pitää tukea ja Venäjän aggressio pitää pysäyttää niin, että voimme jatkossakin elää turvassa täällä kotimaassa, mutta pitää myös katsoa tulevaisuuteen. Tosiasia on, että valitettavasti maailma elää globaalien suurvaltakilpailun aikaa, jolloin väkivaltaisuudet maailmanlaajuisesti kasvavat. Institute for Strategic Studies juuri esitti raportin, jonka mukaan tällä hetkellä on käynnissä 183 aseellista konfliktia ympäri maailmaa, joka on suurin luku 30 vuoteen. Kuolleisuus on vuoden aikana näissä konflikteissa kasvanut 14 prosenttia, väkivaltaisuuden lukumäärä on kasvanut 28 prosenttia, ja Punaisen Ristin arvion mukaan maailmalla on 459 erilaista enemmän tai vähemmän laitonta aseellista ryhmää, jotka hallitsevat noin 200:aa miljoonaa ihmistä, joilla ei ole laillista suojaa ja kansainvälistä suojaa näiltä aseellisilta ryhmiltä.

Eli töitä kyllä tulee riittämään. Sen takia on tärkeää, että Suomi osoittaa tukea EU:n suorituskyvylle tässä asiassa. Se on pitkäjänteistä työtä, ja tällaisen suorituskyvyn rakentaminen kestää pitkään. On tärkeitä, että tuetaan sitä niin, että sitten valmius on olemassa, kun tulee sopiva tilaisuus niitä käyttää. Ehdottomasti tässä pitää myös tukea sitä Euroopan unionin valmiutta ruveta käyttämään näitä instrumentteja, joita tässä pitkäjänteisesti jo vuosikymmen on kehitetty, koska, niin kuin valitettavasti nähdään, tarvetta tulee olemaan myös Ukrainan ja Euroopan ulkopuolella jatkossa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Niemi, olkaa hyvä.

13.05 Veijo Niemi ps: Arvoisa herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan jäsenenä pidän erittäin tärkeänä, että Suomi on mukana maailmalla näissä erilaisissa, kuten nyt tässä Belgian ja Ranskan, nopean toiminnan joukoissa, jos niiden tarve tulee. Toistaiseksi sellaista ei ole tullut, mutta on hyvin tärkeitä, että valmius on olemassa.

Mutta kysyn nyt arvoisalta ulkoministeriltä, kun hän on paikalla: Millä tavalla te näette tämän Unkarin Orbánin toiminnan, kun hän erittäin kriittisesti suhtautuu Ukrainan tukemiseen ja kuitenkin Unkari on myöskin EU:n ja Naton täysjäsen? Millä tavalla tämä voi olla mahdollista? Onko tämä eräänlainen EU:n hajoamisalkuprosessi, vai mitä tässä on tapahtumassa? En vaan sitä ymmärrä, että jatkuva kielteinen suhtautuminen on koko ajan Unkarilta muun muassa Ukrainan tukemiseen, koska jos Ukrainaa ei tueta, se on myöskin koko Euroopan ja EU:n tappio saman tien, jos Venäjä on voittolaisa tässä Venäjän ja Ukrainan välisessä sodassa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Vastauspuheenvuoro, ulkoministeri Valtonen, olkaa hyvä.

13.06 Ulkoministeri Elina Valtonen: Arvoisa puhemies! Kiitän ulkoasiainvaliokuntaa mietinnöstä sekä puolustusvaliokuntaa lausunnosta, joissa on esitetty arvokkaita näkemyksiä koskien suomalaisen sotilasosaston asettamista korkeaan valmiuteen osana Ranskan, Belgian ja Suomen muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa. Kiitän myös tästä keskustelusta, johon aion tässä puheenvuorossani puuttua ja vastata.

Yhdyn valiokuntien näkemykseen siitä, että työtä EU:n taisteluosastojen käytettävyyden kehittämiseksi on jatkettava. Tätä kehitystyötä viitoittaa jäsenmaiden maaliskuussa 2022 hyväksymä EU:n strateginen kompassi, joka ohjaa EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämistä. Vuosina 22 ja 23 EU:n nopean toiminnan kyvyn kehittämistä ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2023 vp

taisteluosastojen uudistamista on työstyetty strategisessa kompassissa sovitun mukaisesti. EU:ssa on luotu muun muassa pelastus-, evakuointi- ja vakauttamistoimintaa koskevat operatiiviset skenaariot, joiden pohjalta EU:n nopean toiminnan sotilasosastoja ja suorituskykyjä kehitetään erilaisiin kriisitilanteisiin sopiviksi.

Käytettävyyden parantamiseksi uudistetut taisteluosastot sisältäisivät maa-, meri- ja ilmavoimien joukkoja. Nopean toiminnan kyky rakentuu näiden uudistettujen taisteluosastojen sekä jäsenmaiden osoittamien muiden suorituskykyjen varaan. Jäsenmaiden osoittamien joukkojen ja suorituskykyjen kartoittaminen uuden nopean toiminnan kyvyn ensimmäisiin valmiusvuoroihin on EU:ssa käynnissä. Suomi osallistuu tähän työhön.

Unionin nopean toiminnan kykyä edistetään jatkossa myös EU:n omilla sotilaallisilla harjoituksilla. Laatuun ensimmäinen EU:n nopean toiminnan harjoitus järjestettiin pari kuukautta sitten, lokakuussa 2023 Espanjassa. Myös EU:n sotilaallisen kriisinhallinnan johtamisrakenteita koskeva uudistustyö ja resursoinnin vahvistaminen ovat käynnissä, jotta unioni voisi johtaa tehokkaasti muun muassa juuri nopean toiminnan operaatioita.

Kuten valiokunnat ovat todenneet, käytettävyyden parantamiseksi on tärkeää, että nykyisillä taisteluosastoilla ja tulevilla nopean toiminnan kyvyllä toteutettavan kriisinhallintaoperaation kulut jakautuisivat nykyistä tasaisemmin kaikkien jäsenvaltioiden välillä. Jäsenmaat ovat sopineet tarkastelevansa kriisinhallinnan yhteisten kustannusten laajentamista osana strategisen kompassin tavoitteita. Työ on käynnissä. Suomi on tukenut yhteisten kustannusten laajentamista, ja ehdotusta laajennetuista yhteisistä kustannuksista odotetaan lähitulevaisuudessa.

Edustaja Heinosen kysymykseen Kabulin operaatiosta: No, tässä on tietysti taustalla se, että EU:n kykyjen lähettäminen ensinnäkin vaatii poliittisen päätöksen, joka on nykyisellään ollut varsin hidas, ja edellyttää 27 maan konsensusta, ja sitä tässä tapauksessa varmaankin ei otettu sillä tavalla edes pohdintaan. Afganistanissa päätoimija oli Nato ja operaatiota johti Yhdysvallat, jolloin EU:n rooli ei lähtökohtaisesti ollut merkittävä, mutta olisi toki voinut olla. Yksittäiset jäsenmaat pystyivät reagoimaan nopeammin kuin EU.

No sitten, miten taisteluosastojen käytettävyyttä kehitetään, kuten moni on kysynyt, ja tuossa puheenvuorossa siihen viittasin. Erityisesti on paljon keskusteltu siitä, kuinka taisteluosastojen joustavuutta ja muokattavuutta voitaisiin kehittää. Tässä on myös kosketuspintaa edustaja Kalevan kysymykseen siitä, kuinka voitaisiin ketterämmin osallistua kustannustehokkaisiin kykyihin. Suomi on pitänyt tärkeänä, että EU:lla on aito valmius käyttää nopean toiminnan kykyä, ja tuemme tietysti kaikissa puheenvuoroissamme sitä, että taisteluosastoilla olisi tosiasiallista merkitystä.

Edustaja Niemen kysymykseen Orbánin osalta: Ei tässä ole kyse siitä, että EU olisi hajoamassa. EU on demokraattisten maiden yhteisö, ja silloin pitää tietysti hyväksyä se, että kussakin maassa voi kulloinkin olla jonkinlainen hallitus, joka sitten päättää siten kuin mahdollisesti ei olisi unionin yhteisen edun mukaista, ja tähän varmasti löytyy tässäkin tilanteessa ratkaisu. Nyt EU:n huippukokous on käynnistymässä, ja siellä toden totta, niin kuin tässäkin salissa osuvasti monessa puheenvuorossa sanottiin, Ukrainan tukeminen on erittäin tärkeätä, ei pelkästään Ukrainan itsensä kannalta, vaan kyseessä on Euroopan vaste Venäjän meille asettamaan eksistentiaaliseen pitkäaikaiseen uhkaan.

Sitten aivan viimeisenä tosiaan näistä taisteluosaston operaation mahdollisista kustannuksista, siis jos taisteluoperaatiota käytettäisiin tai ei oltaisi pelkästään valmiudessa. Toden totta kyse on siitä, että tällä hetkellä kustannukset etupainotteisesti osuisivat valmiudessa oleviin joukkoihin ja niiden lähettäjämaihin, ja silloin tietenkin tämä on yksi pykälä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2023 vp

lisää, joka hidastaa joukkojen tosiasiallista käyttöä, eli senkin vuoksi taakanjako on tärkeää.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi valtioneuvoston selonteon VNS 2/2023 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.